

השגריר לשעבר גלעד ארדן מצטרף למכון משגב

15.10.2024 | מכון משגב | written by

ארדן יעמוד בראש המרכז לדיפלומטיה ושיתוף פעולה בין-לאומי, ויקדם פרויקטים לחיזוק מעמדה של ישראל ולחשיפת המחדלים והעיוותים של הגופים הבין לאומיים.

השמחה לאיד על מתקפת הביפרים מוצדקת ומוסרית

15.10.2024 | דוד מ' וינברג | written by

הרגשות שעליהם אנחנו מדברים במקרה הזה אינם זולים ואינם גסים. אין כאן סתם חגיגה או ביטוי של כוץ, אלא תחושה של עונש מוצדק ושל הקלה.

מדיניות הביטחון הישראלית מעולם לא כללה התרעה והרתעה

15.10.2024 | חנן שי | written by

מהתנצלותו של האלוף חליווה על כישלון אמ"ן לספק את ההתרעה שהייתה יכולה למנוע את אסון ה-7 באוקטובר ברור לחלוטין שכמו כל מערכת הביטחון גם הוא שבוי בתפיסה שמנוגדת לחלוטין למדיניות הביטחון ההגנתית הישראלית, שמעולם לא כללה התרעה והרתעה אלא אך ורק הכרעה. בגלל התפיסה השגויה התרחש אסון תשל"ד, ומשום שלא תוקנה התרחש אחרי יובל שנים אסון תשפ"ד.

להנחה המקובלת שמדיניות הביטחון (למעשה מדיניות ההגנה - defense) הישראלית עומדת על

שלוש רגליים, הכרעה, התרעה והרתעה, אין רגליים; הן משום שכידוע אין לכך סימוכין בכתב, גם לדעתו של ד"ר עמיר בר-אור, חוקר מומחה לחשיבתו הביטחונית של בן גוריון, והן משום שהתרעה והרתעה מתנגשות חזיתית בהגיון מדיניות הביטחון ההגנתית של ישראל.

מדיניות ההגנה (defense) הלאומית של ישראל עוצבה במסגרת מדיניות הביטחון (security) הלאומית הכוללת, בסיומה של מלחמת העצמאות, לאור שלוש הנחות יסוד ריאליסטיות: 1. אפשריים סבבי מלחמה נוספים ביוזמת האויב ובעיתוי שייקבע על ידו; 2. לעולם, כבתאוריה הריאליסטית של קלאוזביץ, כל הגנה יכולה להיפרץ; 3. לעולם, כבאותה תאוריה, תוקף יכול להפגיע ומגן יכול להיות מופתע ממקום, מעוצמת ומעיתוי תקיפתו.

כנגזר מהנחות יסוד אלה, על המגן לנצל את משאביו לחיזוק ההגנה במקומות חיוניים שאובדנם הוא בלתי נסבל מבחינתו, ומנגד להחליש את ההגנה במקומות שמאפשרים את חדירת התוקף לשטחי הריגה מוכנים מראש, כדי להשמידו בהם בהתקפת נגד שלו.

מכיוון שעל אף הפתעתו, מגן שערוד נכון מכתוב לתוקף את תוכניתו ומבחינתו שדה הקרב הוא מוכר וודאי יותר מאשר לתוקף, קלאוזביץ רואה בהגנה את צורת הקרב החזקה יותר, והמומלצת מבין השתיים להימצא בה בפתיחת מלחמה.

לישראל לא היה אחרי הקמתה עומק אופרטיבי להכלת התקפה "בתוך הגדר" שלה, ומנגד, בגלל היערכותו של האויב להגנה ולהכלת התקפה של צה"ל "בתוך הגדר שלו" (כהיערכות חיזבאללה כיום), לא היה טעם בייזום מלחמת מנע מקדימה אחרי שהאויב כבר הגיע לבשלות מבצעית הגנתית והתקפית.

כנגזר מהמציאות הזו, על אף מדיניות ההגנתית להבטחת קיומה של ישראל, תפישתו הביטחונית של בן גוריון הייתה, כעולה מניתוח נאומו בכנסת ב-20 ביוני 1950, זו:

ישראל תסיר איום אופרטיבי אפשרי על ביטחונה לפני הגעתו לבשלות מבצעית במתקפת מנע תחבולנית הכרעית מקדימה, "מחוץ לגדר" שלה ו"בתוך גדר" האויב, בעיתוי המתאים ביותר מבחינתה.

כדי לממש את מדיניותה בעיתוי האופטימלי, לא מוקדם ולא מאוחר מדי, ישראל נזקקה למוכנות ולכוננות צבאית תמידית גבוהה להכרעה מהירה של האויב, ולכן נבחרה דוקטרינת ההכרעה התחבולנית הקלאוזביצית-מולטסקאית וכן לידיעות שוטפות על מצב האיום, כדי לדלות מהן מודיעין התרעתי בסיסי הנוגע לשינויים שוברי שוויון באמצעי הלחימה של האויב, במוכנותו המבצעית ובכוננותו.

אין שום סימוכין לכך שבן גוריון נתן בשיקוליו הביטחוניים משקל כלשהו להתרעה, ובוודאי שלא להתרעה; כשטענו בפניו ערב הקמת המדינה שהמדינות הערביות שקשורות לבריטניה לא תתקופנה את המדינה אחרי הקמתה כי הן מורתעות מתגובתם האפשרית של הבריטים, הוא

דחה את "הערכתם" על הסף, וההיסטוריה מוכיחה שהוא צדק.

דוגמה מאלפת עולה מתיאור פגישת הפרידה של בן גוריון מצמרת צה"ל, כשפרש לשדה בוקר בשנת 1963. מאיר עמית, ראש אמ"ן, שכבר קיבל את המינוי לתפקיד ראש המוסד, נשא בפגישה נאום שהוגדר כמבריק ובו ניתח את כוחן של מדינות ערב והעריך את כוונותיהן. הוא אמר בנאומו כי לדעתו לא צפויה מלחמה עם מדינות ערב בשנתיים הקרובות.

להפתעת כל הנוכחים, בן גוריון מתח על נאומו בקורת קשה מאוד; לא על העובדות שהוא הביא, אלא על כך שהוא נטל לעצמו את התפקיד להעריך את הכוונות הצפויות של מנהיגי האויב. "התפקיד שלך", אמר בן גוריון, "הוא להביא עובדות והערכות לגבי הנתונים הנוכחיים. תפקידך איננו לנבא מה יהיה בעתיד. אינך מסוגל להעריך מה יעשו קברניטי מדינות האויב. השיקולים שמביאים למלחמה אינם שיקולים שניתן לשקול אותם בשיקולי היגיון של אנשי מודיעין".

כנגזר ממדיניות הביטחון שטווה בן גוריון, ישראל ניצלה הזדמנות להצטרף לתקיפתה של מצרים על ידי בריטניה וצרפת כדי לסכל את הצטיידותו של הצבא המצרי בצידוד לחימה סובייטי, במבצע קדש (1956), וכן הושמדו במתקפת מנע מקדימה הכור הגרעיני של עירק, במבצע אופרה (1981), וצבא הטרור של אש"ף, במבצע של"ג (1982).

אחרי קדש, בגלל ההנחה שמצרים עלולה לפלוש לסיני, נדרשה קבלת התרעה מודיעינית אופרטיבית מצבית על עובדות מודיעיניות "קשות" הֵעברת הצבא המצרי ממזרח לתעלה; בהתחשב בגורם משפיע "זמן ומרחב" במציאות האופרטיבית הייחודית שנוצרה בדרום אחרי 57 ניתן היה למסור התרעה אופרטיבית מצבית, והמודיעין נערך להספקתה.

חרף היערכותו, המודיעין נכשל במסירת התרעה אופרטיבית מצבית על פלישת הצבא המצרי במפתיע לסיני ב-1960 (מקרה רותם) ובמאי 1967; ב"רותם" הנגב היה ריק מכוח צבאי משמעותי ולכן ישראל לא רק הופתעה, אלא פוטנציאלית גם הוכרעה, כנגב המערבי ב-7 באוקטובר 23.

כדי למנוע כשל כזה, הנחת יסוד רביעית בהגנה קובעת שעל מגן להיות ערוך תמיד למניעת הכרעה, גם במקרה של הפתעה; הגנת מדינה (כפי שמסבירים קלאוזביץ ב"על המלחמה" והאנטינגטון בספרו "החייל והמדינה") חייבת להתבסס על מוכנות וכוונות קבועים שמותאמים להתרעות מודיעין אופרטיביות בסיסיות על יכולות האויב ועל מוכנותו המבצעית.

אחרי 67 כבר לא ניתן היה לספק את ההתרעה האופרטיבית המצבית, משום שהאויב היה ערוך במלואו "על הגדר"; היא גם לא נדרשה עוד משום שלראשונה בתולדותיה, בגלל העומק האופרטיבי שנוסף לה, ישראל הייתה יכולה ליהנות מיתרונות מדיניות הביטחונות ההגנתית ולהכיל מתקפת פתע נגדה על ידי הצבא הסדיר בשטחי הריגה המוכנים בקביעות למלא את ייעודם; בהמשך, לאחר גיוסן הסדור והבלתי מבוהל של עוצבות המילואים, לבצע בעיתוי המתאים (לא מוקדם מדי) מתקפת נגד להשמדת האויב שהוכל, ובסיומה להעביר את המלחמה "מעבר לגדר" ולהכריע מהר צבא שעילית כוחותיו הוכלו והושמדו בשטחינו.

זהו תסריט המלחמה הקלאוזביצי שהתממש ב-73 באופן ספונטני; אילו היה צה"ל נערך ומתאמן לאורו אחרי 67 לא היה הניצחון במלחמת יום הכיפורים כה יקר.

כאמור, היתרון לא נוצל; צה"ל נפרס "על הגדר" ובניגוד למדיניות ההגנה הוא נערך למלחמת מנע מקדימה, שאחרי 67 הייתה לא רק מיותרת אלא גם מנוגדת למדיניות ההגנה שנועדה למנוע תקיפת אויב שערך להגנה כשהוא בשיא מוכנותו המבצעית.

בהעדר יכולת לספק אחרי 67 התרעה אופרטיבית מצבית שמבוססת, כמו בין 57 ל-67, על עובדות "קשות", אמ"ן ביסס את ההתרעה על "הערכת" כוונות האויב והמורתעות שלו מצה"ל. היחידה שהסתייגה מ"הערכות" אמ"ן שצה"ל מרתיע ושאמ"ן יכול לספק התרעה הייתה רוח"מ גולדה מאיר, שהייתה שנים רבות עדה קרובה מאוד לחשיבתו הביטחונית הריאליסטית של בן גוריון.

צה"ל הונחה על ידה להיערך למלחמה, והוא אכן נערך ואף היה בכוננות מבצעית גבוהה, אך לא לניהול מגננה אלא לאפשרות של יום קרב ברמה"ג (קפיטל), לאפשרות חידוש ההתשה לאורך התעלה ולקבלת התרעה מקדימה על מתקפת פתע ערבית צפויה, כדי להטרים לה מתקפת פתע ישראלית "מעבר לגדר".

באוקטובר 73 הסתבר שכצפוי, ביסוס הגנתה של ישראל על ההנחה שצה"ל מחולל התרעה ושהמודיעין מסוגל לספק התרעה (אופרטיבית מצבית) [?] שתי רגלי קש שבינן לבין מדיניות הביטחון ההגנתית הריאליסטית של בן גוריון אין כלום [?] היה למעשה הימור על קיומה, שלאסוננו נכשל.

כנגזר מהלקח המכונן הראשי מ-73, היה על מערכת הביטחון להיפטר מהמושגים "התרעה" ו"הרתעה", שמנוגדים להגיון מדיניות ההגנה ושחדרו למלחמה הקונבנציונלית מאחותה הגרעינית, הבלתי קונבנציונלית.

אילו היה הלקח מוטמע בחשיבת צה"ל ומיושם, היה נמנע אולי הטבח המזווע במלון פארק (פסח 2002); זאת, משום שלאור המודיעין הבסיסי על האיום שנוצר באיו"ש הוא היה מוסר במתקפת מנע מקדימה, לפני הטבח ולא במתקפת נגד (מאוחרת מאוד) אחרי הטבח (מבצע חומת מגן).

אחרי הנסיגות מלבנון ומהרצועה ישראל נשארה כמו ב-20 ביוני 1950 (היום שבו הודיע בן גוריון בכנסת על מדיניותה ההגנתית של ישראל) חסרת עומק, לא רק אופרטיבי אלא גם טקטי; נדרש היה לשוב ולדבוק במדיניות ההגנה בגרסתה מלפני 57 ולהסיר את האיומים האופרטיביים שצמחו בגבולות הרצועה ולבנון לפני הגעתם לבשלות מבצעית.

הסרתם, כדי שהם לא יגיעו לממדים המפלצתיים שלהם בתשפ"ד, הייתה צריכה להתבצע במלחמת לבנון השנייה (2006) ובצוק איתן (2014); הדבר לא קרה משום שבשנים 2002-2006 צה"ל החליף את דוקטרינת ההכרעה המהירה התחבולנית הקלאוזביצית, שהוכתבה ממדיניות

הביטחון, בדוקטרינה הזויה שלפיה ניתן להרתיע את האויב במכות קשות וכואבות באש מנגד, בלי צורך בהכרעתו ובמיגור כוחו על ידי דרג יבשתי מתמרן-מסתער.

במהפכה הדוקטרינרית שצה"ל ביצע על דעת עצמו הוא סיכל למעשה את אפשרות מימושה של מדיניות ההגנה הלאומית שעמדה על רגל אחת בלבד: הכרעה.

מאחר שלקחי 73 לא יושמו, ובדיוק כמו לפני 6 באוקטובר 73 גם לפני 7 באוקטובר 23 "הוערך" שחיזבאללה וחמאס מורתעים ולכן הם לא יתקפו, ואם הם כן יתקפו אמ"ן יספק התרעה אופרטיבית מצבית מקדימה, אסון תשל"ד שב והתממש בתשפ"ד בממדי אסון תנ"כי.

את כל זה חובה להבין ולהפנים, בגלל התעלמות דורית ממדיניות ההגנה שהדור המייסד העמידה על הכרעה (הרגל שצה"ל כרת), אך מעולם לא כלל בה התרעה והרתעה.

העבר היהודי בסכנה: 3000 שנות מורשת עולות להיעלם תוך 30 שנה

15.10.2024 | וינברג מ' written by

ישראל חייבת לפעול כדי לעצור את הרס אתרי העתיקות יהודיים ביהודה ושומרון על ידי הפלסטינים. אם לא נשכיל לעשות זאת, ארץ התנ"ך עלולה להימחק.

בחשיבה ביטחונית ריאליסטית אסון תשפ"ד היה נמנע

15.10.2024 | חנן שי written by

הציונות החליפה את האמונה שאת הגאולה הלאומית יביא המשיח בקידום הגעתה בעשייה פורצת דרך נועזת, אך ריאליסטית; כמכשירה הראשי של הציונות אורגנו והופעלו גם צה"ל, ולפניו כוח המגן העברי, על סמך חשיבה ביטחונית ריאליסטית.

גם ללא השכלה צבאית רחבה, אך בחשיבה ריאליסטית ודבקות בעקרונות המלחמה האוניברסליים האובייקטיביים, עד חומת מגן (2002) סיים צה"ל את מלחמותיו בהכרעת האויב ובמיגור כוחו, ולכן בניצחון.

מופת לחשיבה ריאליסטית מפוכחת הפגין הרמטכ"ל רבין ב"תקופת ההמתנה" שקדמה למלחמת ששת הימים, כשכוונת הפלישה של הצבא המצרי בהפתעה לסיני לא הייתה ברורה; בתגובה לראש אמ"ן, שהעריך התקפה מצרית לעבר באר שבע, כדפ"א (דרך פעולה אפשרית) של האויב המסוכנת ביותר שאליה יש להתכונן, אמר רבין: "אדון עתה באפשרויות, לא לפי סבירותן אלא לפי סכנתן" סיימנו עניין הכוונות. הסכנה העיקרית היא מתקפה כוללת מצרית, סורית, ירדנית, עם פתיחה אווירית, שכלפיה עלינו להיות מוכנים"; זו אכן דפ"א המסוכנת ביותר של האויב, שגם התממשה; צה"ל היה ערוך ודרוך לקראתה לאור "מקרה הכל", תוכנית מגירה שעוצבה במטכ"ל ותורגלה ב"תמרונים הגדולים", כבר בסיומה של מלחמת העצמאות.

בחשיבתו הריאליסטית של צה"ל נפער סדק שהתגלע ב-73; בתשובה לשאלות ריאליסטיות מאוד של רוה"מ גולדה על אפשרות תקיפתה של ישראל בהפתעה, היא נענתה בתשובות שכולן התבססו על סיבור הגיון האויב והערכת מצבו התודעתית, כגון "הערבים תמיד מורתעים".

מאחר שצה"ל אורגן, נבנה והוכן לפני 73 בחשיבה ריאליסטית שהתחשבה ביכולות האויב, על אף קריסתן של הערכות המצב שהתבססו על ניחוש כוונותיו, מצבו התודעתית ועומק מורתעותו, הוא התאושש מהר מהפתעתו ותוך שלושה שבועות הוא הכריע את האויב, מיגר את כוחותיו וסיים גם את מלחמת יום הכיפורים בניצחון.

בסיום המלחמה הקרה, במידה רבה בהשפעת תפיסת "קץ ההיסטוריה" של פוקויאמה (1992), שאסון מגדל התאומים (2001) הבליט שהייתה מבוססת על משאלות לב, נטש צה"ל את החשיבה הצבאית הריאליסטית שמבוססת על עקרונות המלחמה האובייקטיביים המגולמים ב"על המלחמה" של קלאוזביץ; הוא החליפה בחשיבתם הסובייקטיבית, המתכחשת לקיומה של אמת אובייקטיבית, של דלז וגואטריי (הוגים פוסט-מודרניים ופוסט-סטרוקטוראליים) המגולמת בספרם "מכונת המלחמה".

בין 2002 ל-2004 עוצבה בצה"ל תפיסת הפעלה חדשה שהנחת היסוד שלה הייתה, כבחזון המשיחי "וגר זאב עם כבש", שבמלחמות החדשות כבר לא צריך להביס את האויב ולכן גם לא להכריעו; מרכז הכובד של המלחמה עבר, על כן, מהכרעת האויב וממיגור פיזי של כוחו להרתעתו התודעתית באמצעות מכות קשות וכואבות; המכות תגרומנה, כך הונח על סמך אמונה חסרת בסיס לוגי, לשינוי רצון האויב להילחם והוא ייכנע; זאת, יש לשוב ולהדגיש, אף על פי שהוא לא הוכרע, כוחו לא מוגר והוא לא הובס.

בהתאמה להסבתו של צה"ל מצבא מכריע לצבא מרתיע תודעתית, הועתק מרכז הכובד בבנייתו מהתמרון היבשתי להעצמת מרכיבי האש מנגד והאיסוף המודיעיני של מטרות איכות להכאת האויב.

בהסבתו העצמית מכבש, שנבנה עם יכולת (מגובה בקבלות) להכריע את הזאב, לצבא שנועד להרתיע את הזאב, שלל צה"ל את היכולת לממש את מדיניות הביטחון הישראלית שהייתה ריאליסטית לעילא ולעילא: בהעדר עומק אופרטיבי להכלת התקפה בתוך ישראל, עליה להסיר איומים אפשריים עליה בעודם באיבם, במתקפת מנע תחבולנית הכרעיתית מוקדמת ומהירה, וככל האפשר "זולה", "מחוץ לגדר", בעיתוי יזום על ידה.

סיבת השלמתו של הדרג המדיני עם המהפך הדוקטרינרי הצבאי שמנע ממנו לממש את מדיניות הביטחון והשאיר את ישראל טרף לזאבים, תעמוד במרכז תחקיר הרובד המדיני של המלחמה.

אפשר שהוא הושפע ממצע של אסטרטגיה למאבק בטרור שפורסם על ידי המכון הישראלי לדמוקרטיה (2017); המלצת המצע הייתה "שבגיבוש תורת הביטחון ישראל תאמץ את דוקטרינת 'העוצמה החכמה' ותתבסס עליה בתהליך קבלת ההחלטות הנוגע למאבקה בטרור".

"המושג 'עוצמה חכמה' מבטא", כך כתוב במסמך, "הכרה בשינוי שהתהווה בתפיסת המלחמה בעקבות המלחמה הקרה, שלפיו ניתן לנצח במלחמה גם ללא הכרעה צבאית" [2] ההנחה כמוזכר, שלאורה הוסב צה"ל מצבא מכריע לצבא מרתיע, חסר יכולת להכריע.

את ההיגיון שעמד אחרי העברת הכספים לחמאס, במקום למגרו, אפשר למצוא בציטוטים נוספים ממסמך המכון: "במאבק הממושך בטרור בדומה למאבק בפשיעה [2] איש אינו מציב כמטרה אפשרית את מיגורו המוחלט, וההתייחסות אליו היא כאל תופעה שיש להקטין את ממדיה ככל שניתן כדי לאפשר מציאות חיים תקינה [2] כל עוד היריב סבור שאין לו מה להפסיד, לא ניתן להרתיעו. בהיעדר תקווה, כאשר לא פותחים לפני היריב אפשרויות אחרות לשיפור מציאות חייו, נתיב הטרור הופך לבחירה העיקרית שלו".

המסמך, שבין כותביו הרבים גם אנשי צבא, משבח את הרמטכ"ל על שמירת עקרונות ה"מידתיות" וה"הבחנה" בהתמודדות עם הטרור באיו"ש; הוא אינו מסביר כיצד על "דמוקרטיה מכלילה" (כזו שמכילה את הטרור, אלטרנטיבה שהמסמך מציע ל"דמוקרטיה מתגוננת" מול הטרור [2] הדמוקרטיה הישראלית) להתמודד עם צבאות הטרור הסדורים, בגבול הרצועה ובגבול לבנון.

ניתן להבין שעל אף הסתייגותם של כותבי המסמך מהתפיסה שלפיה "טרור הוא טרור הוא טרור", עקרונות ה"מידתיות" וה"דמוקרטיה המכלילה" צריכים להישמר גם במאבק עם צבאות הטרור הסדורים; לפיכך מיגורם, כמתחייב ממדיניות הביטחון, כמו שמוגרו כמתחייב מהמדיניות הזאת הפדאיון בקדש (56) ואש"ף בשל"ג (82), הוא אולי לא אופציה לגיטימית.

אף על פי שחיזבאללה לא הורתע ב-2006 וצה"ל הונחה ב-2007 על ידי שתי ועדות החקירה של מלחמת לבנון השנייה להשליך את דוקטרינת "הכבש המרתיע" לפח, גם צוק איתן ב-2015 נועד להרתיע ולא להכריע.

בגלל אי הסרתם של האיומים ב-2006 וב-2015 הם תפחו לממדים מפלצתיים שאזרחי ישראל נחשפו אליהם ב-7 באוקטובר.

לחוסר היכולת להסירם, גם אחרי ה-7 באוקטובר, האזרחים נחשפים כמעט שנה, במלחמות ההתשה המתנהלות בדרום ובצפון; זו תוצאה בלתי נמנעת מהעובדה שלא הוכנו תוכניות מגירה ויכולות פיזיות להסרת האיומים לפני המלחמה, ובעיקר מכיוון שצה"ל לכוד, גם אחרי שהאסון התרחש, בכבלי דוקטרינת ההרתעה; הוא ממשיך לסבר את הגיון האויב ולהעריך את האינטרסים שלו, כוונותיו ועומק מורתעותו.

מהלומות האש מנגד, שעליהן הניחה ישראל את יהבה, אומנם מונחתות על חיזבאללה, אך הן רק מגבירות את עצימות התשתה והחרבתה של ישראל ומרחיבות את גבולותיה של ההתשה, ומצטייר שבמקום להרתיע את ישראל היא זו שמורתעת.

לישראל יש יכולת להעצים מאוד את המכות הקשות והכואבות, אבל היא מודעת ליכולות דומות שיש לחיזבאללה להחריב, בנוסף למטולה וקריית שמונה, גם את טבריה וחיפה, ובחשיבה ריאלית היא מרסנת את כוחה.

אין במה לנחם את אזרחי הצפון מוכי ההלם וההתימהון מאוזלת ידה של המדינה להושיעם; כמו אזרחי מערב הנגב גם הם קורבנות חשיבה ביטחונית שנהפכה מריאליסטית למיסטית; אבל, אפשר לטעת בהם תקווה נוכח מה שמצטייר כתחילת ביסוס הלחימה בחיזבאללה על הערכה ריאלית של יכולותיו ולא על ניחוש של כוונותיו ותגובותיו.

ייתכן שזו סנונית שמבשרת שצה"ל בדרכו ליישם סוף כל סוף את ההנחיות שנמסרו לו ב-2007.

הבורות הזו הרגה אותנו: כדי להתמודד עם אויבינו ? חייבים לדעת ערבית

written by אופיר גנדלמן | 15.10.2024

בלי ידיעת השפה והכרה עמוקה של האזור שבו אנו חיים לא נוכל להבין את המארג האסטרטגי הסבוך והמתעתע העוטף אותנו ? לא נדע לזהות בצורה נכונה איומים והזדמנויות, נקודות חוזק שלנו ונקודות חולשה של האויב ? לעולם ננתח אותם בצורה שגויה, משום שחסר לנו המפתח הבסיסי להבנת דרך החשיבה של היריב, והוא שפתו ותרבותו.

יציאה ממצב של תקיעות אסטרטגית

15.10.2024 | וינברג מ' דוד written by

התקיפות ב-31/30 ביולי מסמנות את תחילת השתחררותה של ישראל מאזיקים צבאיים ודיפלומטיים בלתי אפשריים.

חוסן ארוך טווח לישראל

15.10.2024 | וינברג מ' דוד written by

פגישותיו של ראש הממשלה נתניהו בארה"ב בשבוע שעבר עם הנשיא ג'ו ביידן, עם סגנית הנשיא (והמועמדת הדמוקרטית לנשיאות) קמלה האריס ועם הנשיא לשעבר (והמועמד הרפובליקני לנשיאות) דונלד טראמפ היו בהחלט חשובות, כשהן נוגעות לצרכים המידיים של ישראל בכל הקשור להתמודדות עם השלוחים של איראן [?], חמאס, חיזבאללה והחות'ים.

אבל הרוחות הפוליטיות משני צידי המתרס הפוליטי באמריקה מבהירים שלא מומלץ לישראל להסתמך בטווח הארוך על וושינגטון לכל צרכיה. הגיע הזמן שישראל תגוון את הבריתות האסטרטגיות שלה, את מקורות חומרי הגלם והנשק שלה, את השותפויות הטכנולוגיות שלה ועוד.

ארצות הברית היא עדיין, ובתקווה שתישאר, סלע איתן של גיבוי דמוקרטי/מוסרי, מדיני והגנתי לישראל למשך שנים רבות קדימה. ודאי שאנחנו מבקשים מבורא עולם "לברך את הברית הגדולה בין ישראל לאמריקה לנצח", כפי שעשה נתניהו בקונגרס.

אבל שוב, בהתחשב בזרמים הפרוגרסיביים בשמאל הדמוקרטי ובמגמות הבדלניות בימין הרפובליקני, אין להניח שהגיבוי הנלהב והנדיב שניתן לישראל באמריקה בעשורים האחרונים ימשיך בהכרח להתקיים.

במילים פשוטות, כדי שישראל תזכה בחוסן לטווח הארוך דרושים מעגלים רחבים יותר ומאגרי תמיכה עמוקים יותר.

בצד הדמוקרטי, קמלה האריס עלולה לאמץ בהתלהבות את הנרטיב האנטי-ישראלי שסחף את

החוגים האקדמיים ה"ליברליים", הפוליטיים והתקשורתיים ולהפוך לכוח פוליטי חזק באמריקה. הדרישה של האריס כבר במרץ ל"הפסקת אש מיידית" בעזה, כשישראל התקדמה התקדמות ניכרת בתוכנית לפירוק חמאס, הייתה מקוממת מנקודת המבט של ישראל.

יש מקום לדאגה גם בעקבות היחס הסלחני במיוחד שלה כלפי המתאות שהיו בקמפוסים בארה"ב נגד הפעולות של ישראל בעזה. לדברי האריס: "המפגינים) מראים בדיוק מה צריך להיות הרגש האנושי, כתגובה לעזה. יש דברים שחלק מהמפגינים אומרים שאני דוחה לחלוטין, אז אני לא מתכוונת לתמוך באופן גורף בטענות שלהם. אבל אנחנו חייבים להתמודד עם זה. אני מבינה את הרגש שנמצא מאחורי זה".

גם לא בטוח שלממשל הדמוקרטי הבא יהיו הרצון או האומץ להדוף את ההתקפות המשפטיות הבינלאומיות המתגברות נגד ישראל, שכן נראה שהדמוקרטים מאמינים בנחישות רבה ב"שלמותם" של מוסדות משפטיים בינלאומיים, כמו גם ארגונים "הומניטריים" (כדוגמת אונר"א) אף על פי שהם מושחתים ומעוותים.

ועוד לפני שנגיע לממשל הבא, קיימת סכנה שהממשל הדמוקרטי הנוכחי יתקדם להכרה חד-צדדית במדינה הפלסטינית [?] מהלך שינעץ סכין בביטחון ובדיפלומטיה הישראלית, ויתגמל באופן לא ראוי את התנועה הלאומית הפלסטינית.

בצד הרפובליקני, הנשיא טראמפ והסגן החדש שלו, הסנאטור ג'יי. די. ואנס, הם פרו-ישראלים באופן אינסטינקטיבי מסיבות אסטרטגיות ודתיות, והם יגנו על ישראל מפני תקיפות באו"ם, בבית הדין הפלילי הבינ"ל ובמוסדות אחרים שעוינים גם את וושינגטון. אם זה היה תלוי בהם, הם היו מספקים לישראל כרגע כל מערכת נשק שהיא מבקשת, בלי להיות מוטרדים יותר מדי מהסיוע ההומניטרי לפלסטינים הנאמנים לחמאס.

אבל במחנה הרפובליקני יש התחזקות במגמות של בדלנות (ובסופו של דבר אנטי-ישראליות). לכל הפחות, טראמפ וואנס אינם רוצים להיות אלו שנלחמים במלחמות המזרח התיכון במשמרת שלהם. הם אומרים בשקט לישראל: "הכי באויבים שלך עכשיו, לפני שניכנס לשלטון בשנה הבאה (ואנו נפעל כדי נעזור לך להתמודד עם הבעיות השונות לאחר מכן)".

לנשיא טראמפ יהיו סדרי עדיפויות אחרים (הגירה, כלכלה, סין), והוא לא ימהר להתעמת עם איראן ושלוחותיה. תיעדוף הנושאים שלו בוודאי לא יתחיל באיראן או בפלסטינים.

ואם או כאשר יתחיל טראמפ להתמודד עם איראן או עם הפלסטינים, לתחושת האינסטינקט שלו יהיה לחפש הסכם גדול איתם [?] בדומה למה שעשו הנשיאים אובמה וביידן, למרות ההתנגדות של ישראל. בסופו של דבר, טראמפ רואה את עצמו כאיש העסקים הגדול, יוצר העסקאות הגדול, שבכוח אישיותו והדיפלומטיה הלא-מעודנת שלו יכול לכופף אנשים ומדינות לרצונו.

בטווח הקצר זה יכול לעבוד לטובת ישראל, מכיוון שכלי הלחץ שטרמפ עשוי להפעיל שוב, קרי סנקציות חריפות יחד עם התנקשויות ממוקדות נגד מנהיגי טרור איראניים, והתעלמות מהתקפי זעם פלסטיניים ☒ מזיזים את המחוג לכיוון הנכון.

אבל בטווח הארוך יותר אני חושש שטרמפ ינסה להשיג ניצחון "ענק" עם הישגים נוצצים של עסקאות "שלום" גדולות, שאינן מסלקות באמת את האיומים על ישראל (והמערב), ועל חשבון ישראל (והמערב).

לכן, לא משנה איזה צד של המתרס הפוליטי האמריקאי בעייתי יותר בעיניך, המציאות הפשוטה היא שתהפוכות פוליטיות הופכות אפילו את ההערכות הטובות ביותר לטווח ארוך ללא ודאיות, ואת הבריתות ארוכות הטווח החזקות ביותר לבלתי צפויות.

כתוצאה מכך, ישראל חייבת לייצר חוסן על פני פלטפורמות רבות ☒ בהגנה, בדיפלומטיה, באנרגיה, בטכנולוגיה ובחברה. חוסן, כדי שישראל תוכל לפעול באופן עצמאי בתחום הביטחון הלאומי; חוסן המשתקף בבריתות רב-צדדיות במזרח התיכון, שאינן תלויות אך ורק בווינגטון; וחוסן כדי שלאזרחים ישראלים יהיה אמון בעתידם למרות איומים ואתגרים רבים שבוודאי יתקיימו גם בעתיד.

יש לפתח את החוסן הישראלי בארבעה תחומים: מערכות נשק (פיתוח וייצור, כולל תחמושת); משאבים קריטיים (שרשרת האספקה של מינרלים וחומרים נדירים אחרים כמו פלדה); טכנולוגיות בתחום הביטחון הלאומי (כולל AI, ביטחון פנים וסייבר, מחשוב קוונטי וטכנולוגיות חלל); ואולי המורכב מכולם ☒ לכידות חברתית (שמשמעותה בעיקר שילוב טוב יותר של אזרחים ערבים, דרוזים, בדואים ויהודים חרדים בתחומי הכלכלה והביטחון הישראליים).

בתחום החימוש למשל, ישראל צריכה לגלות עצמאות רבה יותר. לפי ההערכות, עליה להגדיל פי שמונה את יכולת הייצור הנוכחית של התעשיות הביטחוניות הישראליות. ישראל צריכה לייצר בכל שנה 10,000 מל"טים למעקב ותקיפה, 200 תומ"טים מסוג רועם, 100 נגמ"שי נמ"ר ו-50 טנקי מרכבה.

ישראל צריכה גם לייצר בעצמה פגזי ארטילריה בקוטר 155 מ"מ וטילים מונחים מדויקים עבור חיל האוויר, ובמספרים עצומים. (הדבר נכון במיוחד מכיוון שישראל עומדת בפני הגבלות הולכות וגדלות על השימוש בנשק שסופק על ידי ארה"ב, ומכיוון שקיים מחסור עולמי בתחמושת כזו.)

חוסן ישראלי פירושו גם הגברת וחיזוק שירותים חיוניים כגון בתי חולים, רשתות חשמל, רשתות מים וביוב, וייצור ואגירת מזון. (לרשת החשמל של ישראל אין כמעט קיבולת עודפת. היא זקוקה לשכבות רבות של יְתָרוֹת במקרה של התקפת אויב). ישראל חייבת להחזיק אספקה עצומה של תרופות, מוצרי מזון ורכיבי ליבה תעשייתיים כדי להחזיק מעמד בהפסקה של שנה אחת בייבוא מהאוויר ומהים.

צה"ל צריך לגדול בשלוש חטיבות לכל הפחות. מדובר על 50,000 חיילים נוספים, ועל כמות עצומה של ציוד צבאי. יש צורך בהגדלה ניכרת של אימוני כוחות החזית, בעיקר של הכוחות המזוינים. חיל הים הישראלי זקוק ליותר מ-5 מיליארד דולר עבור ספינות חדשות, צוללות, מערכות נשק ואנשי צוות במהלך העשור הבא.

מכון משגב לביטחון לאומי ולאסטרטגיה ציונית, שאליו אני משויך, החל בשני פרויקטים ענקיים שיסייעו לישראל לנווט את דרכה קדימה בנושא זה. הפרויקט הראשון נקרא "ישראל 2.0", בהובלת הפרופסורים גבי סיבוני וקובי מיכאל, נועד להציב חזון למדינת ישראל בעשורים הקרובים, לאחר הקריסה של אוקטובר האחרון.

הפרויקט נמצא בעיצומו. הוא בוחן מחדש את היסודות הרעיוניים של הדיפלומטיה הישראלית, תורת הביטחון, ביטחון הפנים, יחסים אזרחיים-צבאיים, מדיניות חקלאית והתיישבותית, מבנים חוקתיים ומשפטיים, יחסי רוב-מיעוט, מדיניות ומוסדות הגירה ועוד. הפרויקט יציע "איפוס" לישראל בתחומים אלו ועוד.

פרויקט שני, הכולל הוגים מובילים ויועצים מקצועיים ממגזרים שונים, יתחיל לפעול בקרוב ויתמקד בבניית "חוסן" על פני פלטפורמות רבות לטווח הארוך; תוכניות קונקרטיות לסיבולת אסטרטגית בתחומי ההגנה, הדיפלומטיה, האנרגיה, הטכנולוגיה והחברה, כמתואר לעיל.

המאמר פורסם באתר ערוץ 7, בתאריך 29.07.2024.

לקחים מהחזית לעורף

15.10.2024 | יניב כץ written by

היכנסו למצב עשייה, התנתקו ככל האפשר מדיווחי התקשורת, אל תדברו בשם כלל המילואימניקים, דברו אמת. מכתב מן המילואים.

היפרדות מהאידאולוגיה החרדית

15.10.2024 | וינברג מ' דוד written by

עלינו להבדיל בנחרצות בין הציווי החרדי בנוגע לשירות בצבא לבין אידאולוגיה תורנית
אותנטית.